

**Adami Tanneri E Societate Iesv, S. Theologiæ D. Et In
Academia Ingolstad. Professoris, Theologiæ Scholasticæ
Tomus ...**

Cum triplici Indice

De Fide, Spe, Charitate, Ivstitia, Religione, caeterisq[ue] virtutibus [et]
vitijs: ac varijs hominum statibus. Secvndæ Secvndæ S. Thomæ
Aqvinatis Respondens

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1627

VI. Qua ratione ratiæ gratis datæ se habeant ad fidem; quot item &
quænam sint; & quæ singularum sit ratio, an etiam sint habitus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72877](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72877)

vt recte notauit Azor cit. lib. 8. cap. 27. q. 2. iuxta quartam & septimam assertionem.

122 Colligitur quarto, quid faciendum sit, si lata lege certus habitus, per se non superstitiosus, Christianis præcipiatur. Nam si lex non sit in viridi obseruantia, aut primario non sit instituta ad fidem profitendam, sed ob finem politicum, & subsit causa rationabilis omittendi habitus, aut licet præcipue sit instituta ad fidei professionem, sitque adeo in viridi obseruantia, adhuc tamen in casu necessitatis, si ab sit scandalum & contumelia fidei, poterit is habitus prætermitti, vt recte docent Bannes, Valentia, & Arragonius locis cit. Quicquid Caietanus cit. a. 2. ratus, legē talem eandem vim habere cum interrogatione Tyranni, vniuersim dicat, nullo casu licite posse omitti præscriptum habitum, si lex illa proprie sit lata ad profitendam fidem, & simul in viridi sit obseruantia. Atque idem seruata proportione pariter dicendum est, si qua lege Christianis aliquis habitus sit prohibitus, ex eorumdem sententia, exemplo S. Sebastiani, de quo supra assert. 5.

123 Colligitur quinto, non peccare contra fidei professionem, adeuntes hæreticorum templa & conuentus, eorumque conciones audientes, ijs in locis, vbi passim Catholici cū hæreticis eas audire solent, non vt fidē hæreticā profiteantur, sed vel vt errores Prædicantiū notent, vel alia ob causam, iuxta quartā & quintā assertionē. Secus est in alijs locis, vbi nulli adeunt, nisi ob fidē profitendā: tunc enim saltem ratione scandali peccabitur, accedendo, vt recte notarunt Gregorius de Valentia q. 3. pun. 2. & Azor cit. c. 27. q. 5. Qua ratione etiā speciatim in Anglia id illicitū esse, viri docti & pij senserunt, ipseque etiā Pontifex Paulus V. declarauit: præsertim quā tū Catholicorū, quā hæreticorū ijs locis cōmuni sensus fuisse refertur, à fide saltē ex parte, & quoad externam apparentiā deficere eos, qui vt edicto Regis pareant, templa hæreticorum adeunt. Neque tamen per se loquendo, vel ab his, vel ab illis excommunicatio legentiū libros hæreticorū, aut comunicantiū cum excommunicatis in crimine criminoso aut fauentium hæreticis incurri videtur: cū isti quidē nec libros hæreticos legant, nec hæreticis, vt sic, cooperentur, nec faueant, vt suppono: secus esset, si quis induceret verbi præconem aliquem ad hæretice concionandū.

124 Addit vero Azor loc. cit. posse illicitum nō esse conciones hæreticorum audire, ijs in locis, vbi id pro fidei falsæ protestatione seu fauore non habeatur, etiam si Princeps hæreticus id mandarit, non ea quidem expressa intentione, vt fidei falsæ professio fiat, sed vt illi vt cumque in re indifferenti obtemperetur: quod ex eo confirmari potest; quia alias saltem ob erroneam conscientiam peccarent Iudæi, qui Romæ coguntur Catechismum seu doctrinam Christianam audire.

Quod si vero Princeps imperet hoc obsequium præstandum in protestationem aut fauorem hæreticæ perfidiæ, tunc sane quidem Catholicis non licebit obtemperare, iuxta sextam assertionem, & Corollarium secundum; nisi forte hac aperte protestatione præmissa, id officium se præstituros

in obsequiū Principis, nō in erroris contestationem, vt notauit ibidem Azor; quandoquidem alias supponitur, rem esse per se licitam neque legibus Catholicæ Religionis aduersam.

125 Colligitur sexto, non esse intrinsece malum, hæreticorum nuptijs, baptismo, sepulturæ interesse; modo non detur causa, vt aliquid ab ijs impiè & contra Ecclesiæ præcepta agatur. Quin imò probabile mihi est, posse Catholicos ob piā vtilitatem, aut publicam tranquillitatem, etiam filios eorum, quamuis ab hæretico Ministro baptizandos, è baptismo suscipere, saltem accedente hac protestatione, seu significatione, se filios iuxta veram Christianam fidem, non hæreticam perfidiam instituendos suscipere; quod ipsum tamen satis per se ex conditione ipsius personæ suscipientis colligitur: sicut etiam nullum est peccatum, in necessitate baptismum ab hæretico, si nullus Minister alius adfit, accipere, aut procurare, vt superius dictum.

Vt autem hæreticus in patrinum à Catholico adsciscatur, nunquam videtur esse licitum. Cum enim hoc sit intrinsecum patris officium, baptizatum in fidei doctrina instituendum curare, neque præsumi possit, hæreticum aliam fidei institutionem procuraturum, quam perfidiæ suæ consonam, idcirco ea patris hæretici aduocatio aperta esset falsæ religionis protestatio. Potius igitur, si Catholicus desit, omnino præmittendus est patrinus, vt suo loco de Baptismo pluribus dicetur. Plura huius generis occurrunt in materia de baptismo, & partim etiam quæst. sequente, vbi de infidelitate agetur.

DVBIVM VI.

Qua ratione gratia gratis data se habeant ad fidem; quot item & quanam sint, & que singularum sit ratio; an etiam sint habitus.

S. Thomas 1. 2. q. 111. a. 1. 4. 5. & 2. 2. q. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. & 178.

126 Non agit quidem S. Thomas de hoc argumento in tractatione de fide; quia tamen id maximam cum fide affinitatem habet; partim quia omnes eiusmodi gratiæ gratis datæ potissimum referuntur ad plantandam, nutriendam, & tuendam fidem, vt inferius patebit, & docet S. Thomas 1. 2. q. 114. a. 4. & 3. p. q. 7. a. 7. partim etiā quia nonnullæ ex ijs sua natura non parum similitudinem, quin & commune nomen cum fide habent; & vero simul etiam inter actus potius, quam habitus numerantur, idcirco consultum visum est, ne de ijs nihil penitus agatur, quæ quidem alioquin à scholæ Doctoribus ferè prætermitti solent, breuiter de illis hoc loco agere.

127 Primo igitur quæritur, quid sint gratiæ gratis datæ, & quomodo vniuersim à gratia gratum fa-

ciente differant. Respondetur, per gratiam gratis datam hoc loco intelligi, peculiaria quædam munera diuinæ gratiæ, quæ proprie ac principaliter non ad propriam habentis uti gratiagram faciens, sed aliorum salutem ordinatur, ac solo fere arbitratu diuinæ voluntatis distribuuntur, iuxta S. Thomam 3. part. q. 7. a. 7. ad 1. ubi ait: *Sicut gratia gratiæ faciens ordinatur ad actus meritorios, tam interiores, quam exteriores (adeoque ad propriam habentis salutem): ita gratia gratis data ordinatur ad quosdam actus exteriores fidei manifestatiuos, adeoque proximi salutem concernentes. Quamuis autem etiam gratia gratiæ faciens gratis detur; quia gratia nisi gratis sit, gratia non est, iuxta Augustinū in Enchiridio c. 107. quia tamen gratia gratum faciens, inquit S. Thomas 1. 2. q. 111. a. 1. ad 3. addit aliquid supra rationem gratiæ gratis datæ, quod etiam ad rationem gratiæ pertinet, quia scilicet hominem gratum facit Deo, ideo gratia gratis data, quæ hoc non facit, retinet sibi nomen commune.*

128 Cum quo non pugnat, quo min⁹ eadem gratiæ non unquam ad eorū etiā, quibus cōceduntur, sanctitatem demonstrandā, aut ornandā referantur, iuxta illud S. Gregorij homilia 17. in Ezechielem: *De eis (Sanctis Prophetis &c.) foris ostenditur, quales apud Omnipotentem Dominum intus habeantur.* Vnde etiam S. Thomas 3. part. q. 27. a. 5. ad 8. ait: *Non est dubitandum, quin B. Virgo acceperit excellenter donum sapientiæ, & gratiam virtutum, & etiam Prophetiæ: non tamen accepit, ut haberet omnes vsus harum, & similia gratiarum, sed secundum quod conueniebat conditioni ipsius.* De hac etiam gratia loquitur S. Petrus epist. 1. c. 4. v. 10. *Vnusquisq; sicut accepit gratiam in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei.*

129 Nec dubium est, quin gratiæ gratis datæ dignitate & excellentia cedant gratiæ gratum facienti, vt docet S. Thomas 1. 2. q. 111. a. 5. consentiente Apostolo; qui post commemoratas gratias gratis datas 1. Cor. 12. v. 31. addit de charitate, ad gratiā gratū facientē spectante: *Adhuc excellentiorem viam vobis demonstro.* In quē sensum etiā Augustin⁹ 1. 15. de Trinitate c. 18 ait, *Nullum est isto Dei dono (Charitate) excellentius, solū est, quod diuidit inter filios regni æterni, & filios perditionis æternæ. Dantur & alia per Spiritum Sanctum munera, sed sine charitate nihil profunt.* Ratio est; quia gratiæ gratis datæ nec tam propinquē nec tā efficaciter, ad vltimā hominis beatitudinē conferunt, nec per se in subiecto aut sanctitate supponunt, aut efficiunt; nec per se vllam peculiare piāq; dispositionem præuiam requirunt; quando sæpe etiam impijs comunicantur, vt videre est in Balaam, Numerorū 24. in Caiapha, Ioannis 11. & impijs illis, quibus dicitur: *Nunquam noui vos,* Matthæi 7. v. 27.

130 Secundo queritur, quæ, & quotnam sint gratiæ gratis datæ. Respondetur, eas ab Apostolo 1. Cor. 12. v. 7. & sequentibus, in hunc modum recenseri: *Vnicuiq; autem datur manifestatio spiritus ad vtilitatē. Alij quidē per spiritum datur sermo sapientiæ: alij autem sermo scientiæ secundum eundem spiritum: aliter fides in eodem spiritu: alij gratia sanctorum in vno spiritu: alij operatio virtutum: alij prophetia: alij discretio spirituum; alij genera linguarum,*

alij interpretatio sermonum. Hac autem omnia operatur vnus atq; idem spiritus, diuidens singulis prout vult. Ex quibus nouem vniuersim gratiæ gratis datæ colliguntur; nimirum Sermo sapientiæ, Sermo scientiæ, Fides, Gratia sanctorum, Operatio virtutum, Prophetia, Discretio spirituum, Genera linguarum, Interpretatio sermonum.

Cuius nouenarij numeri rationem ita edisserit S. Thomas 1. 2. q. 111. a. 4. *Gratia gratis data ordinatur ad hoc, quod homo alteri cooperetur, vt reducat ad Deum: homo autem ad hoc operari non potest interiorius mouendo (hoc enim solius Dei est) sed solum exteriorius docendo, vel persuadendo. Et ideo gratia gratis data illa sub se continet, quibus homo indiget ad hoc, quod alterum instruat in rebus diuinis, quæ sunt supra rationē. Ad hoc autem tria requiruntur. Primo quidem, quod homo sit sortitus plenitudinem cognitionis diuinorum, vt ex hoc instruere alios possit. Secundo vt possit confirmare, vel probare ea, quæ dicit: alius non esset efficax eius doctrina. Tertio vt ea quæ concepit, possit conuenienter Auditoribus proferre.*

Quantum igitur ad primum, tria sunt necessaria: sicut etiam apparet in Magisterio humano. Oportet enim, quod ille qui debet alium instruere in aliqua scientia, primo quidem vt principia illius scientiæ sint ei certissima: & quantum ad hoc ponitur fides, quæ est certitudo de rebus inuisibilibus, quæ supponuntur vt principia in Catholica doctrina. Secundo oportet, quod Doctor recte se habeat circa principales conclusiones scientiæ, & sic ponitur sermo sapientiæ, quæ est cognitio diuinorum. Tertio oportet, vt etiam abundet exemplis & cognitione effectuum, per quos interdum oportet manifestare causas: quantum ad hoc ponitur sermo scientiæ, quæ est cognitio rerum humanarum, quia inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur.

Confirmatio autem, in his, quæ subduntur rationi est per argumenta: in his autem quæ sunt supra rationem diuinitus reuelata, confirmatio est per ea, quæ sunt diuina virtuti propria, & hoc dupliciter. Vno quidem modo, vt Doctor sacre doctrine faciat, quæ solus Deus facere potest in operibus miraculosis, siue sint ad salutem corporum; & quantum ad hoc ponitur gratia sanctorum: siue ordinentur ad solam diuinæ potestatis manifestationem, sicut quod sol stet, aut tenebrescat, quod mare diuidatur; & quantum ad hoc ponitur operatio virtutum. Secundo vt possit manifestare ea, quæ solius DEI est scire, & hæc sunt contingentia futura, & quantum ad hoc ponitur Prophetia: ita etiam occulta cordium; & quantum ad hoc ponitur discretio spirituum. Facultas autem pronuntiandi potest attendi, vel quantum ad idioma, in quo aliquis possit intelligi: & secundum hoc ponuntur genera linguarum, vel quantum ad sensum eorum, quæ sunt proferenda, & quantum ad hoc ponitur interpretatio sermonum. Ita S. Thomas. Sed in qua partitionis ratione, breuique singularum gratiarum descriptione, quædam non carent difficultate, quæ etiam à S. Thomæ alijs locis aliter explicata videntur, vt inferius dicitur.

Illud dubitatur, an eo nouenario omnes gratiæ gratis datæ comprehendantur. Ratio dubitandi est; quia inter eas nō cōprehenduntur Sacramentalis potestas consecrandi, ordinandi, & absoluedi; nec potestas & facultas regendi, aliaque

ad alienam salutem procurandam talenta, & munera diuinitus concessa vel instituta. Respondeo tamen cum Sancto Thoma loc. cit. sub eo nouenario omnes gratias gratis datas comprehendendi; quæ ita scilicet ad aliorum salutem ordinantur, vt à solo auctore Deo dependant, *diuidente singulis prout vult*, vt loquitur Apostolus citat. 1. Corinth. 12. vers. 11. Qualia non sunt ea, quæ obijciuntur, quæ potius ad diuisiones ministracionum & operationum pertinent, quas ipse Apostolus ibidem v. 4. à diuisionibus gratiarum distinxit, vt recte notauit Sanctus Thomas 2. 2. ante quæst. 171. *Diuisiones*, inquit *Apostolus, gratiarum sunt, idem autem spiritus; & diuisiones ministracionum sunt, idem autem Dominus; & diuisiones operationum (vitæ scilicet actiue vel contemplatiue) sunt, idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus.*

134 Quæritur tertio, quænam singularum gratiarum sit ratio. Respondeo breuiter & singillatim percurrendo singulas. Nam quod ad primas duas gratias attinet, de *Sermone Sapientie, & Scientie* varie loquuntur Patres & Doctores. Quidam ea dona ad externum sermonem referunt; alij ad cognitionem, in qua tamen explicanda rursùm variant. Equidem ad vtrumque, sed potissimum ad sermonem velut proprium obiectum pertinere existimo, cum S. Thoma 1. 2. verbis cit. vbi cum expresse ea dona ad cognitionem retulisset, mox tamen ibidem ad 4. vltimate ad sermonem pertinere docet; *Sapientia & scientia*, inquit, *computantur inter gratias gratis datas, secundum quod important quandam abundantiam scientie & sapientie, vt homo possit non solum in seipso recte sapere de diuinis, sed etiam alios instruere & contradicentes reuincere. Et ideo inter gratias gratis datas significanter ponitur, sermo sapientie, & sermo scientie: quia vt Augustinus dicit, 14. de Trinitate cap. 1. aliud est, scire tantummodo, quid homo credere debeat, propter adipiscendam vitam beatam: aliud est scire, quemadmodum hoc ipsum & pps optinetur, & contra impiis defendatur.*

135 In eundem sensum saltem de sermone sapientie loquitur Chrysoctomus homil. 29. vbi ait: *Quid est sermo sapientie? quem habebat Paulus, quem habebat Ioannes filius Tonitruu. Quid est autem sermo scientie? quem habebant multi ex fidelibus, qui scientiam quidem habebant, non poterant autem docere, nec facile alijs annuntiare quæ sciebant.* Et Hieronymus in 1. Cor. 12. *Sapientia sermo, est, sapienter & apte ac rationabiliter loqui & posse differere, vel docere, quod non sane. Qui ex dono habet sapientia, sine suo conatu loquitur & laboret, & nemo illi sicut B. Stephano potest contraire.*

136 Similia de vtraque hac gratia habent Theodoretus in eundem locum Apostoli, & S. Thomas in Comentarjjs Apostoli ibidem, & 2. 2. q. 177. a. 1. Ratio est, quia quamuis hæ gratiæ principaliter referantur ad sermonis officium recte erga alios administrandum, simul tamen inuoluunt & prærequirunt internam notitiam qua & res ipsæ, & ipsa loquedi ratio accommodata ad docendū alios apprehendatur & cognoscatur, vt ex Augustino vidimus, & patet in ipsa Theologia scientia, cuius cognitio potissimū ad fidem tuendam explicandamque refertur. Accedit quod ipsa per se rerū diuinarum

cognitio partim ad fidem, & ad donum intellectus, partim ad donum scientiæ & sapientiæ pertinet.

Vnde etiam Suarez 3. part. tom. 1. disp. 21. sect. 2. ait: *Dua gratia, sermo sapientie & scientia ad sermonem applicata, nihil aliud sunt, quàm facilitas quædam ex speciali spiritus sancti auxilio data, ad proponendas seu explicandas (vel etiam tuendas) res fidei, vel delectando, vel persuadendo eas, per superiores aut inferiores causas, aut per effectus, & similia exempla confirmando & declarando.* Vbi simul ex mente S. Thomæ locis cit. indicatur discrimen inter sermonem sapientie & scientie. Ille enim procedit ad diuina explicanda, persuadenda, & tuenda, ex superioribus causis, & diuinis rationibus, hic vero ex effectibus seu rationibus inferioribus & creatis; vt in simili etiam de dono sapientiæ, & scientiæ alibi docuimus.

Non minus varia est Doctorum sententia de tertia *Gratia fidei*: Nam primo Hieronymus in 1. Cor. 12. Chrysoctomus hom. 29. in Paulū, Theodoretus in citatum Apostoli locum, Abulensis in Matthæum q. 165. & Caietanus 1. Cor. 13. eam ad fidem miraculorum referunt. Sed non probatur, quia fides miraculorum eadem est cum fide Catholica dogmatum, vt superius q. 6. dub. 1. dictū, & docent Cyprianus lib. 3. ad Quirinum cap. 42. Hilarius canone 17. super Matthæum, & Ambrosius l. 8. supra Lucam. Id vero quod fides miraculorum fidei dogmatum superaddit, ad gratiam sanitarum & virtutum pertinet.

137 Secundo S. Thomas 1. 2. q. 111. a. 4. & Gregorius de Valentia tom. 2. disp. 8. q. 3. pun. 1. fauente etiā Suario 3. part. tom. 1. disp. 21. sect. 2. fidei gratiam in certitudine de rebus inuisibilibus, eaq; rara & firma circa principia fidei constituunt. Sed nec istud probatur; quia ista certitudo & ad propriam salutem potius, quam alienam; & ad ipsam fidei virtutem, ac annexum intellectus donum pertinet; nec posset hac ratione defendi, gratia fidei fuisse in Christo.

138 Tertio nonnulli ad constantiam fidei conseruandæ ac profitendæ referunt. Itā Ambrosi⁹ cit. 1. Cor. 12. & Caietanus 2. 2. q. 3. a. 1. ad 2. cum Glossa cit. 1. Cor. 12. Quod etiam sub disunctione tradit S. Thomas cit. 1. Cor. 12. & 2. 2. q. 4. a. 5. ad 4. vbi ait: *Fides non accipitur pro fidei virtute; quia hoc est commune omnibus membris Christi: sed pro constantia fidei, vel pro sermone fidei; prout scilicet homo potest recte proponere ea, quæ fidei sunt.* Sed neque hoc probatur; quia constantia fidei siue retinendæ, siue profitendæ, ad propriam itidem salutem, & vel ad ipsam fidei virtutem, vel ad fortitudinem pertinet, de qua S. Thomas 2. 2. q. 3. a. 1. ad 2. ait: *Fortitudo remouet impedimentum confessionis fidei, scilicet timorem vel erubescenciam.*

139 Dicendū est igitur, cum S. Thoma cit. 2. 2. q. 4. a. 5. ad 4. fidem quæ gratia gratis data dicitur, ac comodate ad ea, quæ Apostolus antea ibidem de sermone sapientiæ & scientiæ dixerat, accipi p sermone fidei, prout scilicet homo recte potest proponere ea quæ fidei sunt, infra tamen scilicet copiam & vberitatem sermonis sapientiæ, & sermonis scientiæ; ita scilicet vt fidei gratia imbutus simpliciter quidem ac sine ornatu & amplifi-

catione, planetamen, aperte ac distincte, atque ad auditorum, etiam rudium captum accommodata, fidei dogmata proponere, nescientesque docere possit; vbi simul tamen etiam ex parte intellectus includitur distincta quædam, & methodica ipsorum fidei dogmatum notitia, ad docendum alios accommodata: quæ gratia potissimum in Catechistis requiritur.

140 Quarto; Alia gratia gratis data est, *donum linguarum*; quod nihil aliud est, quam facultas seu perititia loquendi variis linguis, vti de Apostolis loquitur scriptura Actuum 2. v. 4. de quo etiam plura leguntur 1. Cor. 14. Et quamuis nonnulli Patres, speciatim Cyprianus de operibus Christi cardinalibus, Gregorius Nazianzenus sermone in Pentecoste, & Nicetas ibidè, quos sequuntur glossa ordinaria in Act. c. 2. & Lyranus ibidè, existimant, Apostolis ita concessum fuisse linguarum donum, vt vna tantum lingua loquentes intelligerentur à diuersarum linguarum hominibus; ipsa scilicet voce ita varie in aere commutata & efformata, vt ad vniuscuiusque audientium aurem & captum accommodata accideret; idque etiam factum subinde credibile sit, ipsum tamè donum linguarum proprie ac præcipue in eo positum non fuit, sed potius vt vere ac re ipsa omnium gentium linguis loqueretur, vti constat ex citato Scripturæ loco, cui consonat illud Apostoli 1. Cor. 14. v. 18. *Gratias ago Deo meo quod omnium vestrum lingua loquor*: idemque docent ex Patribus Augustinus sermone 186. de tempore, Leo sermone 1. de Pentecoste, Chrysostomus homil. de Spiritu Sancto, & Gregorius homil. 30. in Euangelia.

141 Quinto; Alia gratia itidem ad sermonem pertinens, est *Interpretatio sermonum*, qua fiebat, vt sensus eorum, quæ alius vel peregrina lingua, vel supra captum audientium diserebat exponeretur & explicaretur. Priorem huius gratiæ rationem & vsum indicant Theodoretus 1. Cor. 12. & Chrysostomus homil. 29. in 1. Cor. 12. & Ambrosius in 1. Cor. 12. Vbi ait, interpretis sermonum officium esse, *dicta illorum qui linguis loquuntur, vel literis, per donum Dei fideliter interpretari*. posterior em attingit S. Thomas 1. 2. q. 111. a. 4. vbi docet interpretationem sermonum referri ad sensum eorum, quæ sunt proferenda, vel ab alijs prolata; quo proinde etiam ipsius scripturæ interpretatio pertinet iuxta eundem S. Thomam lect. 2. in 1. Cor. 12. cõuenienter illi 2. Petri 1. v. 20. *Hoc primum intelligentes, quod omnis prophetia scripturæ propria interpretatione non fit. Non enim voluntate humana allata est prophetia*. Vbi sensus est; quia scriptura sacra Spiritus Sancti instinctu conscripta est, ideo secundum eiusdem Spiritus instinctum, non autem ex proprio ingenio, interpretandam esse.

142 Sexto; Alia gratia ad cognitionem potissimum ac formaliter pertinens, est *Prophetia*; ad quam etsi propriissime spectet reuelatio seu prænotio euentuum futurorum, iuxta S. Thomam 2. 2. q. 171. a. 3. non tamen ad hanc solam materiam circumscribitur; quando etiam ad præsentia & præterita, certa quodam lumine diuinæ reuelationis notificata, extenditur, iuxta eundem S. Thomam ibidem vbi ait: *Manifestatio, quæ fit per aliquod lumen,*

ad omnia illa se extendere potest, quæ illi luminis subiiciuntur. Vnde Gregorius homil. 1. in Ezechielem, *Propheta, inquit, de futuro est. Ecce Virgo concipiet, & pariet filium. Prophetia de præterito, In principio creauit DEVS celum & terram: de illo enim tempore dixit homo, quo non erat homo. Prophetia de præsentis est, quando Paulus Apostolus dicit 2. Corinth. 13. 4. Si autem omnes prophetent, intret autem quis insideli vel idiota, conuincitur ab omnibus, iudicatur ab omnibus; ocula enim cordis eius manifesta sunt: cum dicitur ocula cordis eius manifesta sunt, profecto monstratur, quod per hunc modum spiritus prophetia non prædicat, quod futurum est, sed ostendit quod est. Quare & occultorum cordis alieni, & longe absentium notitia ad prophetiam pertinet, iuxta S. Thomam loc. cit. tamet si hoc loco paulo strictius accipiatur, vt in explicatione sequentis gratiæ dicitur.*

Differt prophetia à fide, non ideo proprie, quod Prophetis immediate à DEO fit reuelatio; credentibus autem per fidem solum mediate; cõtrarium enim patet in Angelis, & primo homine, sed quod hæc nititur reuelatione obscura, vt suo loco dictum; illa vero, si in suo genere, perfecta sit, reuelatione clara; qua scilicet reuelans Deus vi ipsius reuelationis, (non sola vi discursus, aut iudicij naturalis) clare innotescat, ita vt prophetia proinde includat euidenciam in attendente seu reuelate, vt bene docet Caietanus 2. 2. q. 17. a. 5. & indicat S. Augustinus lib. 5. de Ciuit. Dei cap. 9. & S. Thomas cit. q. 171. a. 5. & a. 3. ad 2. & q. 12. de veritate a. 2. & 3. p. q. 7. a. 8. ad 1. etsi alij aliter sentiant, & Suarez hic disp. 8. sect. 5. & 3. p. tom. 1. disp. 21. sect. 1. à claritate & obscuritate censeat abstrahere.

143 Probatum tum illo Danielis c. 20. v. 1. *Intelligentia est opus in visione*. Tū quod idcirco Prophetæ *videntes* dicti sunt, eandemque; ob causam ipsi Prophetæ adeo fidenter dicebant: *Hæc dicit Dominus*. Speciatim Dauid 2. Reg. 23. v. 4. *sicut lux aurora, oriente sole, mane absq; nubibus ruuila*. Accedit quod alias prophetia neq; à fide distinguitur, vt suo loco dictum, neq; (si necessario obscura esset) Christo tribui possit, contra communem.

144 Quare etiam ad Prophetiam pertinet, vt ipsi Prophetæ probe discernant ac norint, quid ex Deo loquantur ipsi, & quid de suo, itemque; si actus prophetiæ perfectus sit, vt visionum ac reuelationum prophetiarum sensum probe percipiant. Tametsi nonnunquã in Prophetis præter veram & perfectam cognitionem propheticã, dentur etiã subinde quidã actus in eo genere imperfecti, aut plane diuersi generis, vt docet S. Thomas 2. 2. q. 171. a. 5. vbi ait: *Mens Prophetæ dupliciter à Deo instruitur: vno modo per expressam reuelationem, alio modo per instinctum quædam occultissimum, quem nescientes humana mentes patiuntur, vt S. Augustinus tract. 8. in Ioannem dicit. Ad ea, quæ cognoscit per instinctum, aliquando sic se habet, vt non plane dicere possit, utrum hæc cogitauerit diuino instinctu, vel per spiritum proprium. Non autem omnia, quæ cognoscit diuino instinctu, sub certitudine prophetica nobis manifestantur. Talis enim instinctus est, quiddã imperfectum in genere prophetiæ. Idem habet S. Gregorius hom. 1. in Ezechielem. Atque hoc primum*

genus est cognitionis imperfectæ in ratione prophetiæ; quæ quidem proprie etiam prophetiæ nomen non meretur.

146 Secundo huc spectant meræ apprehensiones Prophetiarum visionum, absque noticia significationis earum. Non enim Pharaon Genesis 41. aut Nabuchodonosor Danielis 2. & 4. diuinarum visionum spectatores, proprie Prophetæ erant; sed potius Ioseph & Daniel, qui has exposuerunt.

Tertio huc pertinent eæ reuelationes & visiones Prophetarum, quarum sensus solum ex parte, non ex toto Prophetis innotescunt. Vnde S. Thomas 2. 2. q. 174. a. 4. sciendum, inquit, quod quia mens Prophetæ est instrumentum deficiens, etiam veri Prophetæ non omnia cognoscunt, quæ in eorum visis aut verbis, aut etiam factis Spiritus Sanctus intendit. Et Augustinus lib. 12. in Genesim ad litteram cap. 9. Minus Prophetæ, inquit, qui rerum, quæ significantur sola ipsa signa in spiritu per rerum corporalium imagines videt; & magis Prophetæ, qui solo earum intellectu præditus est; sed & maxime Prophetæ, qui vtroque præcellit, ut & videat in spiritu corporalium rerum significatas similitudines, & eas viuacitate mentis intelligat.

147 Prophetiæ modus varius est; ac præcipue triplex iuxta S. Thomam 2. 2. q. 174. a. 1. ad 3. post Augustinum l. 12. de Genesi ad tit. c. 7. & Isidorum lib. 7. etym. c. 8. 1. per externam obiectionem præsentationem. 2. per internam imaginationis apprehensionem. 3. per simplicem illustrationem intellectus: de quibus S. Gregorius l. 8. Moralium c. 2. Aliquando, inquit, Dominus voluntatem suam indicat imaginibus cordis oculis ostensis, aliquando imaginibus ante oculos corporeos ex aere assumptis; potius & interim per semetipsum Dominus vim suæ sententiæ cordi sine verbis insonare.

Rursum vero Prophetia, inquit S. Thomas 2. 2. cit. q. 174. art. 3. in qua manifestatur supernaturalis veritas per imaginariam visionem, diuersificatur secundum differentiam somnij, quod fit in dormiendo; & visionis, quæ fit in vigilando; quæ pertinet ad altiore gradum Prophetiæ; quia maior vis prophetici luminis esse videtur, quæ aliquem occupatum circa sensibilia in vigilando abstrahit ad supernaturalia, quam illa, quæ animam hominis abstractam à sensibilibus inuenit in dormiendo. Cum quo non pugnat, aliquam visionem in somno, si Deus simul animum ad recondita mysteria intelligenda expressis verbis erudiat, præstantiorem esse posse, quam Propheticam visionem vigilanti oblatâ; quia iuxta eundem S. Thomam ibidem, altior gradus prophetiæ videtur quando Prophetæ audit verba experimentia intelligibilem veritatem, siue in vigilando, siue in dormiendo, quam quando videt aliquas res significatiuas veritatis. & c. multoq; magis quando Prophetæ non solum videt signa verborum vel factorum, sed etiam videt vel in vigilando, vel in dormiendo aliquem sibi colloquentem, aut aliquid demonstrantem: quia per hoc ostenditur, quod mens Prophetæ magis appropinquet ad causam reuelantem.

149 Cum prophetia affinitatem habet Raptus, quo aliquis præter naturæ ordinem (vt excludatur somnus) abstrahitur à sensibus ac rerum sensibilibus apprehensione. Quæ abstractio, inquit S. Thomas

q. 175. generatim potest ex triplici causa contingere. Vno modo ex causa corporali, sicut accidit in his, qui propter aliquam infirmitatem alienationem patiuntur. Secundo modo, ex virtute demonum, sicut patet in arreptitijs. Tertio modo ex virtute diuina. Et sic loquimur nunc de raptu, prout scilicet aliquis spiritu diuino eleuatur ad aliqua supernaturalia, cum abstractione à sensibus, secundum illud Ezechielis 8. Spiritus eleuauit me inter cælum & terram, & adduxit me in Hierusalem, in visione Dei.

150 Et quamuis Raptus habere solet causam ex parte appetitus, siquidem hoc ipso, quod is ad aliquid vehementer afficitur, potest contingere, inquit ibidem S. Thomas a. 2. quod ex violentia affectus homo ab omnibus alijs alienetur, iuxta Dionysium c. 4. de diuinis nominibus vbi ait: Est autem extasis faciens diuinus amor, sicut etiam in eodem appetitu delectationem vel effectum causare raptus potest; proprie tamen ac formaliter raptus non pertinet ad vim appetitiuam, sed solum ad cognoscitiuam, cuius scilicet proprie est mentem à materialium ac sensibilibus rerum concrectione ac sensu liberam reddere, iuxta S. Thomam ibidem.

151 Differt raptus ab extasi, iuxta eundem ibidem ad 1. Nam extasis, inquit, importat simpliciter excessum à seipso, secundum quem scilicet aliquis extra suam ordinationem (seu liberam sui dispositionem) ponitur. Sed raptus super hoc addit violentiam quandam, adeoque singularitè ab omnibus sensibus ab alienationem extrinsecam Dei virtute factam. Ex quibus etiam colligitur, raptum quidem simul coniungi posse cum prophetia, non tamen necessario; sicut etiam raptus sine prophetia esse potest; quando homo in raptu sola fidei, siue etiam donorum Spiritus Sancti, Intellectus scilicet, Sapientiæ, & scientiæ vti, absque noua, & prophetica reuelatione diuina, diuina contemplatur, et si forsan hoc rarius accidat.

152 Septimo Prophetiæ gratiæ adeo affinis est discretio spirituum, itidem ad cognitionem pertinens, vt vno quodam sensu etiam ad prophetiam pertineat, ex dictis; quamuis hoc loco iuxta S. Thomam 1. 2. q. 111. art. 4. ita contra eam distinguatur, vt prophetia, quatenus est specialis gratia gratis data, in præuidendis futuris contingentibus, aut certe alijs procul ab humana cognitione remotis cognoscendis versetur; discretio spirituum autem in occultis cordium cognoscendis occupetur. Cui tamen materiæ addi debet etiam certum iudicium in omni genere de bono, seu malo spiritu, deque instinctu & motione ab ipsidem profecta. In quem sensum Chrysostomus loc. cit. homil. 29. in 1. Cor. ait: Quid est discretio spirituum? nosse quis sit spiritualis, & quis non spiritualis, & quis impostor. Et Ambrosius citat. 1. Corinth. 12. Alij datur discretio spirituum, vt intelligat & iudicet, quod dicitur an Spiritus Sancti sit, an mundani. Et Hieronymus ibidem: Vt qualis vel quo spiritu veniat, vel loquatur, intelligat. Et Theodoretus ibidem: Vt eos discernent, qui ab aduersario spiritu agebantur. Potest tamen ipsa discretio spirituum etiam fieri notitia & lumine quodam inferiori, quam sit lumen propheticum, vt fit, quando ex varijs

regulis, & simul ex indicijs naturaliter aut experimentaliter notis, interni instinctus diiudicantur; qua ratione discretio Spirituum à prophetia etiam essentialiter differet.

153 Eadem fere ratione *Operatio virtutum & Gratia sanitatum*, quas quod externa opera concernant, ad hunc postremum locum referuimus, non tam ex parte formæ, quam materiæ differunt. Cum enim vtraque versetur in perpetratione miraculorum, hoc solo inter se differunt, iuxta S. Thomam 1. 2. q. 111. a. 4. quod hæc circa ea miracula patrandæ versetur, quæ ad salutem corporum pertinent; illa vero circa alia, quæ ordinantur ad solam diuinæ potestatis protestationem, vt superius dictum. Sed & ab Ambrosio & Hieronymo in 1. Cor. 12. ad operationem virtutum refertur etiam effectio dæmonum; quæ tamen non abique ratione etiam ad gratiam sanitatum referri potest.

154 Dubitatur, an miracula præter Deum principalem authorem, habeant etiam causas instrumentarias creatas physicas, an solum morales. Posterius asserunt Bonauentura 3. dist. 13. a. 2. q. 3. Richardus ibidem, Gabriel q. vi. a. 3. dub. 2. Scotus in 4. dist. 1. q. 5. Durandus q. 4. Marsilius q. 2. a. 2. & Canus Relect. de Sacramento cap. 4. Priorem partem tuentur Capreolus in 4. dist. 1. q. 1. a. 3. Ferrariensis 4. contra Gentiles cap. 56. Paludanus in 4. dist. 1. q. 1. conclus. 3. Sotus dist. 9. q. 2. a. 7. Vega lib. 7. in Tridentinum cap. 14. & plerique Thomistæ; quibus plurimum fauet S. Thomas 3. part. q. 62. a. 4. ad. 2. & q. 63. a. 2. ad 1. & q. 27. de veritate a. 4. ad. 4. & 2. 2. q. 178. a. 1. ad. 1. vbi ait *Deus principaliter operatur, qui vultur instrumentaliter, vel interiori motu hominis, vel eius locutione.*

155 Quæ sententia mihi etiam probabilior videtur, saltem respectu ipsius humanitatis Christi, quæ fuit instrumentum coniunctum ad patrandæ opera miraculosa; cuique etiam hic honor præ cæteris debebatur, vt passim docet S. Thomas, & suo loco tom. 3. pluribus dicitur. Neque opus est, ad hanc rem peculiari qualitate, seu corporea seu spirituali, ipsi instrumento impressa, vt existimant Capreolus, Paludanus, Ferrariensis, & alij: sufficit actualis vsus & applicatio instrumenti, vt suo loco de potentia obedientia actiua creaturarum, deque Sacramento generatim dicitur. In alijs vero Sanctorum, aut rerum sanctarum miraculis, existimo solum interuenisse concursum moralem; quia umbra Petri v. g. cum esset aliquid solum negatiuum, nec potuit quidem habere efficientiam physicam ad aliquid operandum. Eadem videtur ratio aliarum eiusmodi rerum.

156 Quæritur quarto, an gratiæ gratis datæ sint habitus. Respondetur, quasdam sua natura esse posse habitus, dubitari vix potest. Tales sunt sermo sapientiæ, sermo scientiæ, Fides, Genera linguarum, Interpretatio sermonum; quando negari non potest, à Deo infundi posse habitus, quibus homo aptus reddatur, tum ad oportune enuntianda diuina, tum ad loquendum varijs linguis, easque interpretandas; cum similes

quidam habitus, saltem naturales, etiam humano studio acquiri possint; & probabile est, donum linguarum reipsa non fuisse distinctum à speciebus intelligibilibus vocum & significationis earundem, siue à Deo nouiter collatis, siue certo modo dispositis & ordinatis. Quas proinde gratias ita etiam habitualiter Apostolis communicatas fuisse, verius videtur; tametsi alioqui S. Thomas, à toto genere loquendo, passim significet, gratias gratis datas magis in actu, quam in habitu consistere.

E contrario certum videtur, gratiam sanitatum, & operationem virtutum, formaliter & essentialiter habitus non esse, nec esse posse; quando nulla qualitas creata possibilis esse videtur, quæ potentia alicui subseruiat, per modum alicuius connaturalis instrumenti, ad miracula perpetranda; hoc ipso, quod ea vim omnem creatam superant; quidquid sit de qualitatibus illis, quasi per modum potentia impressis ad miracula perpetranda; quas tamen ipsas verior sententia non admittit, vt dictum.

De duabus gratijs potest esse quæstio, an sua natura sint, vel esse possint habitus; nimirum de prophetia, & discretionem spirituum. Equidem existimo, ipsum lumen Propheticum, quoad iudicium & assensum in Prophetis (Christo excepto, de quo inferius) habituale nunquam fuisse; etsi quoad species aut phantasmata Prophetis nonnunquam extraordinarie indita habitualiter permanisse nihil dubitem.

Vnde Gregorius 2. Moral. 28. *Si Prophetia, inquit, spiritus semper Prophetis adesset, inquisitus Amos Propheta non diceret: Non sum Propheta.* In quem sensum etiam S. Thomas 2. 2. q. 171. a. 2. docet, Prophetas futura pro arbitratu non præuidere. Species tamen & phantasmata, quia natura sua permanentes quædam sunt qualitates, nulla ratio est cur statim debeat prophetica illustratio, desinere debuerint. In quæ sensum accipi potest illud S. Thomæ loc. cit. *in intellectu prophete, cessante actuali illustratione, remanet quædam habitus ad hoc, quod facilius iterato illustretur.*

Imo voco probabilius videtur, lumen propheticum, ea quidem ratione, qua Prophetis communicari solebat, quantum ad ipsum iudicium, non posse sua natura esse habituale. Ratio est, quia actus prophetici non habent firmam aliquam & constantem rationem formalem, quantantur; sed solum transeuntem, per modum alicuius actualis illustrationis, quæ non potest diutius officium rationis formalis prophetiæ obire, quam dum & quamdiu actualiter perdurat; vt ex ipsa scriptura colligitur, qua lumen propheticum per modum actualis & transeuntis locutionis ac reuelationis describitur; puta; *Factum est Verbum Domini; Locutus est Dominus; Mane erigis mihi aurem.*

Idem de discretione Spirituum sentio, quatenus per eam occulta cordium Deo reuelante patefunt; secus est, si loquamur de notitia, quæ ad discernendos spiritus ex certis quibusdam regulis & experimentis comparari & addisci potest.

161 Cum quo non pugnat, quo minus aut olim aut etiamnum hodie quidam, diuina destinatione ac deputatione, gratiam prophetiæ, & discretionis spirituum etiam constanter ac permanenter quasi possideant; non quod ea uti possint quoties velint, sed quia Deus illos identidem ac frequenter illustrando, ad hanc functionem velut ex officio obeundam vocauerit. Quo sensu Prophetæ olim dicti sunt, etiam cessante actuali prophetica illustratione, ex deputatione scilicet diuina; secundum illud Hieremiæ cap. 1. *Prophetam in genibus dedi te, ut notauit S. Thomas loc. cit. In quem sensum etiam intelligitur illud Numer. 11. Cum requieuisset in illis spiritus prophetarum, nec ultra cessauerunt.*

162 Nec obstat, quod S. Thomas 3. part. quæst. 7.

a. 7. ad 1. significare videtur, omnes gratias gratias datas per modum habitus permanenter in Christo fuisse; quod etiam speciatim de prophetia asserit Hieronymus episcopus 125, ad Damasum quæst. 3. Non enim ideo sequitur, omnes eiusmodi habitus proprie & formaliter in Christo fuisse habitus, ut ex dictis colligi potest. Accedit, quod cum prophetia in Christo non fuerit re ipsa distincta à cognitione supernaturali, quam per visionem beatam, vel per se infusam de diuinis rebus habuit, iuxta Suarez 3. part. tom. 1. disp. 21. sect. 1. recte concedi potest, notitiam propheticam in Christo vere ac proprie habitualement fuisse, at simul ab ea quæ cæteris prophetis communicata fuit, longe diuersam, ut dictum.

QVÆSTIO VIII.

De Infidelitate, alijsque vitijs fidei oppositis.

S. Thomas 2. 2. q. 10. 11. 12. 13. 14. 15.

Resoluetur hæc quæstio septem dubitationibus. I. *Quæ & quot sint vitia fidei opposita, speciatim de infidelitate; an semper sit peccatum, non obstante quavis ignorantia.* II. *In quoniam subiecto sit peccatum infidelitatis; & quantum sit peccatum.* III. *Quot sint species infidelitatis; & qualis inter eas quoad grauitatem sit comparatio.* IV. *An omnes infidelium actiones sint peccata.* V. *Quid sit heresis, & Apostasia; & quomodo inter se differant.* VI. *Quenam sint apostatarum & hereticorum pœna.* VII. *De peccato Blasphemie; speciatim etiam in Spiritum sanctum, quid, quale, quantum, & quotuplex sit hoc peccatum. De Communicatione vero cum infidelibus agetur quæstione sequenti.*

DVBIVM I.

Quæ, & quot sint vitia fidei opposita; speciatim de Infidelitate; an semper sit peccatum, non obstante quavis ignorantia.

S. Thomas 2. 2. q. 10. 2. 1. & q. 14. & 15.

1 **P**ostquam hæc de obiecto, de quæ propositione obiecti fidei, item de habitu & actibus eiusdem egimus; sequitur proxtremo, ut de vitijs fidei oppositis agamus; quæ quidem S. Thomas initio quæstionis 10. in tria genera dispersitur; ut nimirum aliqua opponantur interno actui fidei, qualis est infidelitas cum suis speciebus; alia vero opponantur confessioni fidei, qualem S. Thomas esse dicit blasphemiam; denique alia opponantur scientiæ & intellectui, tanquam donis fidei affinis, qualem esse docet cæcitate mentis, & hebetudinem sensus; in quibus tamen duobus postremis vitijs explicandis non est nobis immorandum.

2 Solum notetur, scientiæ quidem directe opponi Ignorantiam, de qua satis actum est tom. 2. disp. 2. q. 1. dub. 7. & disp. 4. q. 9. dub. 1. & 2. Dono vero intellectus opponuntur voluntaria

cæcitas mentis, & hebetudo sensus. Quarum illa quidem facit, ut mens voluntariè (seu directe, seu indirecte) à spiritualium veritatum consideratione (à peccato alioqui retrahere solitâ) abstrahatur, & potissimum ex luxuriæ peccato oriri solet: hæc vero ex gula enasci consuetâ, consistit in quadam difficultate & stupiditate mentis, in penetrandis & distincte percipiendis rebus spiritualibus; de quibus agit S. Gregorius lib. 3. 1. Moral. cap. 31. Non videntur autem hæc peccata esse distincta ab ijs, à quibus nascuntur, aut quæ ex illis postea nascuntur; nisi ea ratione qua ipsamet ignorantia aliquando per se peccatum esse potest, ut generatim dictum cit. disp. 4. q. 9. dub. 1. & paulo post inferius hoc dubio speciatim in hac ipsa materia fidei dicetur. Vide S. Thomam hic q. 15.

Quod vero ad infidelitatem attinet, hoc no-